

Veeartsen van vroeger

VEEARTSEN VAN VROEGER

Erik Jan Tjalsma

WALBURGERS

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij financiële bijdragen van
Het Veterinair Historisch Genootschap
De Gravin van Bylandt Stichting
Het Constantijn van Nispen Fonds
Stichting Historia Medicinae

En verder:
Covetrus Nederland
Nextmune Nederland
Alfasan Diergeneesmiddelen b.v.

Afbeelding omslag: Uit privécollectie familie Majoewsky
Afbeelding flap voorzijde: Zweedse postzegel met de beeltenis van Peter Hernquist (zie blz. 58)
en Deense postzegel met de beeltenis van Peter Christian Abildgaard
Afbeelding flap achterzijde: Clinique Chéron (zie blz. 83)
Ontwerp omslag: Mijke Wondergem
Ontwerp binnenwerk: Marco Bolsenbroek

ISBN 978 94 6456 423 5
e-ISBN 978 94 6456 424 2
NUR 694 | 881

© 2024 E.J. Tjalsma, p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen
© 2024 Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

www.walburgpers.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Zoveel mogelijk is getracht de eventuele rechthebbenden van de afbeeldingen te achterhalen. Rechthebbenden die in dit verband niet zijn benaderd wordt verzocht zich met de uitgever in verbinding te stellen.

Inhoud

Woord vooraf	9
Deel 1	
Voorlopers wereldwijd	11
Prehistorie en Oudheid	13
Urlugaledinna, de Sumerische diergenezer	14
Shalihotra en andere diergenezers in Azië	17
De schrijver van de papyrusrollen van Kahun	20
Cheiron, de Centaur of 'de stierenjager te paard'	22
Absyrtos, de Griekse paardenarts	25
Vegetius Renuatus, de Romeinse paardenliefhebber	28
Middeleeuwen	31
Abû Bakr ibn el-Bedr al Baytâr, de Arabische paardenarts	32
Jordanus Ruffus, Meester Albrant en Lorenzo Rusio, de (keizerlijke) hofmaarschalken	34
Mestre Giraldo, Don Manuel Diaz, Francisco de la Reina en Don Juan Suárez de la Peralta, de <i>albeytars</i>	37
Jean Héroard, de eerste Franse <i>vétérinaire</i>	40
Van Rijmeesters naar veeartsenijscholen	42
Jacques De Solleysel, François de Garsault en Jean en Gaspard de Saunier, Franse rijmeesters-hippiaters	43
Georg Simon Winter von Adlersflügel en Baron Johann Balthasar von Sind, Duitse stalmeesters en Roßärzte	46
Oprichters van veeartsenijscholen	49
Claude Bourgelat, Philippe Etienne Lafosse en Louis Vitet, de oprichter van de eerste veeartsenijscholen en zijn concurrenten	50
Ludwig Scotti en Johann Gottlieb Wollstein de Weense pioniers	53
Johann Erxleben en Johann Kersting, de hoogleraar en de autodidact in Duitsland	55
Peter Hernquist en Peter Christian Abildgaard, de Skandinavische pioniers	58

Charles de Sainbel, William Dick, John Gamgee en William Williams, grondleggers van de <i>Veterinary Colleges</i>	61
Alexandre Liautard, James Law, Rush Shippen Huidekoper en Louis Camuti, Amerikaanse pioniers	64
Veeartsen met en zonder diploma	68
Louis Hurtrel d'Arboval en Dingeman van der Vliet, een <i>artiste vétérinaire</i> zonder diploma met werk en een <i>artiste vétérinaire</i> met diploma zonder werk	69
Francis Clater, Delabere Blaine en William Youatt, Britse autodidacten	72
Bijzondere dierenartsen in de negentiende eeuw	76
Frederick Hobday en John Dunlop, innovatieve dierenartsen van eind negentiende-begin twintigste eeuw	77
Edward Mayhew, de activistische tekenaar	80
Jean-Aimé Bourrel en Pierre Victor Galtier, toeleveranciers van Louis Pasteur	82
Johann Janson, de Duitse dierenarts die de moderne diergeneeskunde in Japan introduceerde	85
De eerste vrouwelijke dierenartsen en dierenartsen van kleur	88
Marie Kapsevich, de eerste vrouwelijke dierenarts	89
Aleen Cust, kreeg pas na 22 jaar haar diploma	91
Jotello Soga, Augustus Lushington en Élysée Eustache, drie eerste dierenartsen van kleur	94
Elinor McGrath en Jane Hinton, de eerste vrouwelijke en eerste Afro-Amerikaanse vrouwelijke practici in Amerika	97
Wildlife dierenartsen	100
Toni en Suzanne Harthoorn, dierenartsechtbaar en inspiratiebron voor 'Daktari'	101
Bernhard Grzimek en Michel Klein, een Duitse tegenover een Franse dierentuindierenarts	104
Buitencategorie	107
Jan Pol, de <i>Incredible dr. Pol</i>	108
James Wight, de wereldberoemde schrijver <i>James Herriot</i>	111
Richard Linnehan en Peter Doherty, de ruimtevaarder en de Nobelprijswinnaar	114

Deel 2

Veeartsen in de Nederlanden 117

Pre-veterinair 119

Twee Nederlandse Pieters in de zeventiende eeuw 120

Geert Reinders, de Groningse vee-ent 123

Engel Leuridan, de klassieke empirist 126

Wouter Munter en Jacob van Dam, tot veearts gebrevetteerde empiristen 129

Veeartsenfamilies 132

Bouckaert, Janné en Hoogland, families met vele generaties
dierenartsen 133

Vier veeartsen Laméris, onder wie de Warffumse dorpsveearts 136

De beginnende wetenschap 139

Gerrit de Hoog, de eerste gepromoveerde veearts van Nederland 140

Alexander Numan, de arts die veeartsen opleidde 143

Jacob van Hertum, de wetenschap zoekende practicus 146

Jan Poels en Dirk Aart de Jong, grondleggers van de Nederlandse
bacteriologie 149

Anne Veenbaas, de Friese tuberculosebestrijder 152

Militaire paardenartsen 155

F.H.S. Dehne en A.J. Braak, de eerste en de laatste militaire
paardenarts in Nederland 156

Stadsveeartsen 160

Johannes Mazure, Willem Stüven en Cornelis Folmer, Amsterdamse
stadspractici 161

Jan Gajentaan sr., de gepromoveerde televisie-Sinterklaas 164

Vrouwelijke dierenartsen 167

Jeannette Donker-Voet, de eerste vrouwelijke dierenarts in Nederland 168

Twee Holocaustoverlevenden 171

Jacob van der Hoeden, grondlegger van het begrip zoönosen
in Nederland 172

Dan Kampelmacher, vecht om te overleven 174

Veeartsen als hoogleraar	176
Frans van der Kaay en Gerard Wagenaar , iconische hoogleraren	177
Bijzondere practici	180
Jan Egter van Wissekerke , de postuum gepromoveerde practicus	181
Wil Majoewsky , practicus <i>pur sang</i> en voedselcommissaris tijdens de Slag om Arnhem	184
Specialisten <i>in spe</i>	187
Willem Verhaar en Gerard Gouda Quint , de oprichters van een dierenziekenhuis	188
Aleid Lubberink en Peter Poll , specialisten ‘op uitnodiging’	191
Evert Offereins , paardenarts in hart en nieren	194
Peter Werkman , de vischirurg	197
Kunstzinnige dierenartsen	199
Wim Biewenga , de kunstschilder	200
Rinus Rasenberg , de zingende dierenarts	203
Verklarende begrippenlijst	206
Verantwoording van de afbeeldingen	208
Dankbetuiging	209
Over de auteur	210

Woord vooraf

Het is bijzonder om het beroep van dierenarts uit te oefenen. Sinds 1762 – in Nederland sinds 1821 – is het een beroep met een eigen opleiding. Daarvoor kon iedereen zich bezighouden met het behandelen van zieke dieren: boeren, hoogleraren, hoefsmeden, kwakzalvers, maarschalken, priesters, gebedsgenezers, dominees, dokters. Sommigen schreven hun bevindingen vanuit de praktijk op en werden daardoor bekend. Deze geschriften en boeken hebben het ‘genezen van dieren’ in de loop van de geschiedenis verder ontwikkeld. Met overgedragen kennis konden diergenezers zo goed en zo kwaad als het ging kreupelheden behandelen, verlossingen begeleiden en zieke dieren behandelen. Maar toen de veterinaire opleidingen echter van de grond kwamen, moesten de veeartsen ‘van de School’ het opnemen tegen de in het veld werkende ‘empiristen’, mensen van de praktijk. Dat was in het begin een moeizame strijd. De wetenschappelijke benadering van het zieke dier kreeg pas voet aan de grond toen onder meer de pathologie, de bacteriologie, de anesthesie en de chirurgie belangrijke pijlers werden in de diergeneeskunde. De dierenarts kreeg daardoor een meer professionele status.

Dit boek is geen dichtgetimmerd veterinair geschiedenisboek met een notenapparaat. Slechts enkele bronnen worden genoemd. Personen staan centraal. Oorspronkelijk was het doel alleen de practici van vroeger te portretteren, maar er zijn uitzonderingen gemaakt. Het boek is een verzameling van korte biografietjes van veeartsen die op een of andere manier bijzonder waren. De uiteindelijke keuze van de ruim honderd geportretteerde practici blijft arbitrair; veel andere bijzondere veeartsen hadden zeker ook een plekje verdiend.

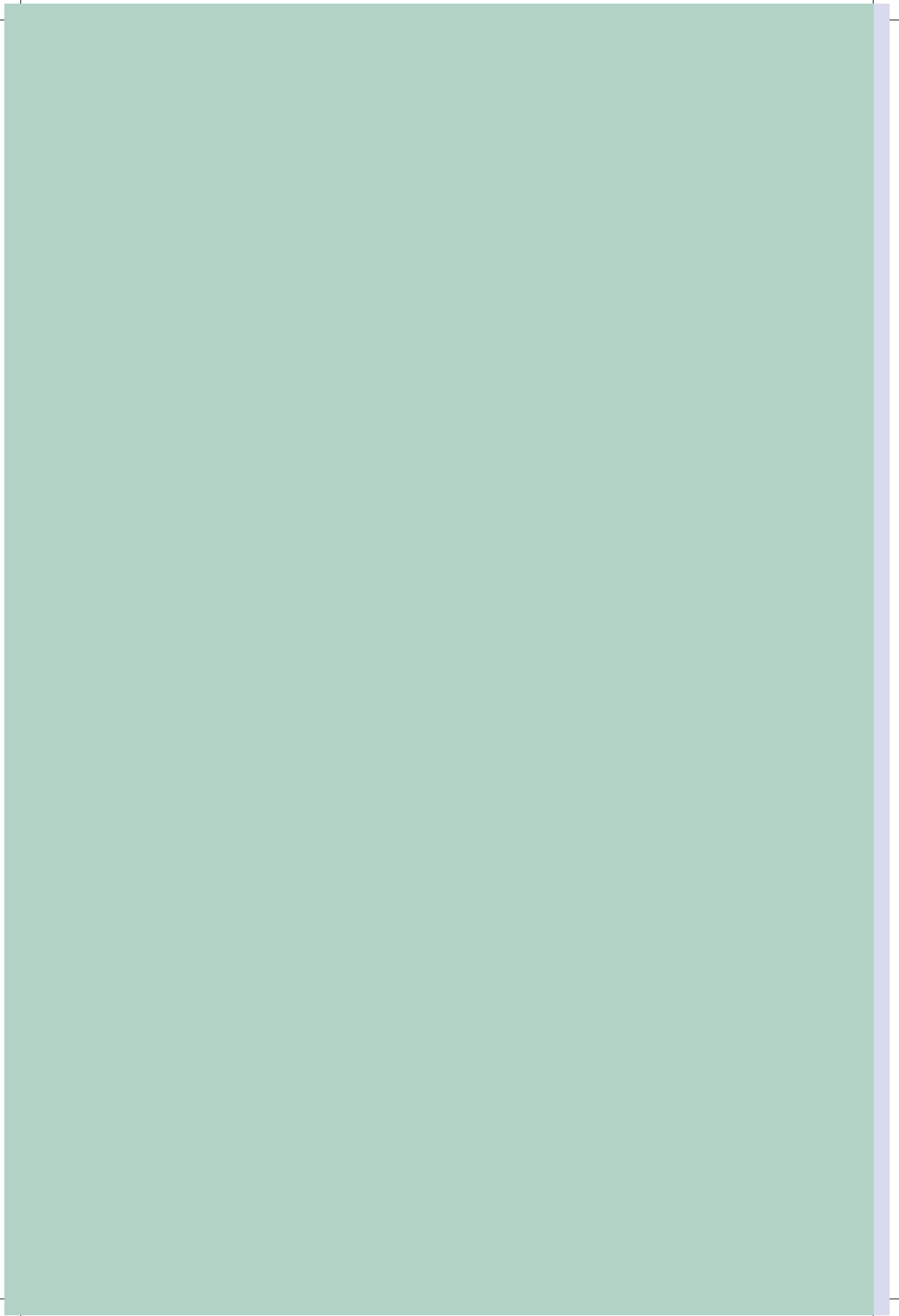
Het eerste deel van dit boek geeft met de levenslopen van ruim zestig buitenlandse (pre)veterinair een zeer globaal overzicht hoe de algemene diergeneeskunde zich in de loop van de eeuwen ontwikkelde. Hier komt een aantal belangrijke namen uit de geschiedenis van de diergeneeskunde aan bod. Tussen hen ook minder bekende, maar zeker niet minder opvallende personen.

In het tweede deel komen in het kort bijzondere dierenartsen en hun voorgangers uit de Nederlanden aan bod. De empiristen, gediplomeerden, gebrevetteerden en academici geven een beeld van de ontwikkeling van de diergeneeskunde in ons taalgebied.

In dit boekje loopt de betekenis van de woorden veterinair, veearts, paardenarts en dierenarts vaak door elkaar. Nog steeds is in Nederland een dierenarts iemand die de diergeneeskunde mag uitoefenen bij alle huisdiersoorten (paarden, vee, honden, katten, kanaries et cetera); of hij of zij het ook kan of wil is een tweede. Voor de specifiekere terminologie is achter in het boek een verklarende begrippenlijst opgenomen.

Deel 1

Voorlopers wereldwijd

PREHISTORIE EN OUDHEID

Sinds de domesticatie van dieren heeft de mens zich in toenemende mate beziggehouden met het verzorgen van dieren. De hond was als medejager de eerste diersoort die gedomesticeerd werd, gevolgd door schapen, geiten, runderen en paarden. Primitieve schapenhoeders verwierven kennis over het omgaan met hun dieren en ontwikkelden enige mate van verantwoordelijkheid en zorgzaamheid. Deze waarden bleken bevorderlijk voor een interesse in genezing en het verkrijgen van rudimentaire geneeskundige vaardigheden. Religie speelde hierbij een belangrijke rol, net als het gebruik van planten en kruiden. Het is niet vreemd dat priesters degenen waren die vooral de behandelingen van mens én dier op zich namen. Aan dieren als koeien en stieren werden ook vaak goddelijke eigenschappen toegedicht. Niet alleen priesters bemoeiden zich met de ziekten van dieren maar ook 'zieners'. Zij zagen aan de hand van organen – vaak de lever – en de afwijkingen daarin wat er aan de hand was en konden zodoende voorspellingen doen. Tussen priesters en zieners bestond een grijs gebied.

Diergenezers, al dan niet religieus, waren al verrassend bedreven in het uitvoeren van veterinaire handelingen, tot aan bepaalde chirurgische ingrepen aan toe. Dit gold niet alleen voor het nabije oosten, waar Egypte een dominante rol speelde in de ontwikkeling van de geneeskunde van mens en dier, maar ook voor het verre oosten zoals India en China. Schaarse archeologische en historische bronnen maken melding van enkele bij naam genoemde 'diergenezers'.

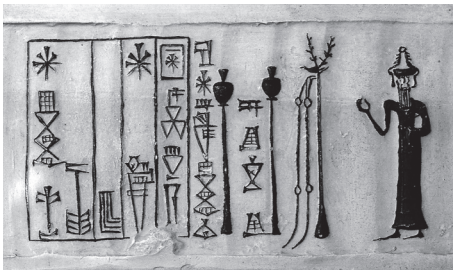
Dichter bij huis, in Europa, ontwikkelde de geneeskunde zich via Egypte in Griekenland, waar men steeds meer de natuur, en dus ook ziekten, begon te begrijpen en te onderzoeken in plaats van alleen te 'genezen'. De Oudgriekse geneeskunde was aanvankelijk vooral gebaseerd op het geloof in de klassieke elementen vuur, water, aarde en lucht. Later heeft Hippocrates van Kos met zijn lichaamssappentheorie de basis gelegd voor (dier)geneeskundig denken. Diergenezers werden steeds meer dokters, al dan niet met de invloeden van onder andere geloof, astrologie, mythologie, kruidenleer.

De Grieks-Romeinse tijd heeft opvallend weinig dierenartsen van naam voortgebracht; de aandacht ging meer uit naar de rijkunst (Xenophon), de natuurfilosofie (Aristoteles), de natuurkunde (Plinius de Oudere) en de landbouw (Columella). De kennis over diergeneeskunde in de Grieks-Romeinse tijd is via een omweg tot ons gekomen, namelijk via geschriften uit de derde tot vijfde eeuw na Christus, de zogenoemde *Hippiatrika*.

Urlugaledinna, de Sumerische diergenezer

In Mesopotamië, het gebied tussen de rivieren de Eufraat en de Tigris in het huidige Irak, ligt de oorsprong van een van de oudste beschavingen ter wereld. De bewoners van het zuidelijke deel van dit gebied, de Sumer, leefden samen met dieren, met name runderen. Een zeer klein deel van het vee werd gebruikt voor consumptie, want het was te waardevol voor transport en trekkracht om gegeten te worden. In het derde millennium vóór Christus werden hier de tweewielige wagens van de koning getrokken door runderen; er waren nog geen vierwielige rijtuigen. Van gedomesticeerde paarden was in dit gebied toen nog geen sprake. In Sumerische tijdperk (4000-2000 vóór Christus) wordt voor het eerst melding gemaakt van het bestaan van een diergenezer. De *azu* was een algemeen niet-geestelijke genezer, de *azu-mounai* een 'diergenezer' en de *azu-anshe* een ezeltgenezer. Iets later wordt ook een *azu-guhia*, een vee-genezer, genoemd. Het 'lezen van de lever' (hepatoscopie), waarbij de lever beoordeeld werd in geval van ziekte, speelde een belangrijke rol.

De kennis over deze diergenezers is onder meer te danken aan verscheidene cilinderzegels die in dat gebied gevonden zijn. Een cilinderzegel of rolzegel

Urlugaledinna afgebeeld op een cilinderzegel.

is een kleine cilinder van aardewerk of steen met een spiegelbeeldige afbeelding in reliëf op het oppervlak, waarmee in natte klei een zegelafdruk kon worden gemaakt. Ze zijn lang als typerend beschouwd voor de cultuur van het Sumerische zuiden van Mesopotamië. In de tempel van de Sumerische god Ningursu, gebouwd door koning Gudea van Lagash (2141-2122 vóór Christus)

is een cilinderzegel gevonden uit circa 2200 vóór Christus. Dit zegel noemt een van 's werelds eerste diergenezers bij naam: Urlugaledinna ('de Meester van de Weiden'). Op de gevonden afbeelding staat deze prehistorische 'dierenarts' afgebeeld naast een verloskoord voor runderen dat aan een tak van een medicinale plant hangt, met ernaast twee potten op een paal, bedoeld voor medicijnen of een fumigatiemiddel (een middel om te beroken). Hij houdt een toverstok vast, het symbool van zijn beroep. In spijkerschrift staat er:

‘O Edenmugi [zoiets als ‘de weiden zijn veilig gemaakt door hem’], vizier van de god Shakan, die drachtige dieren helpt bij de geboorte, Urlugaledinna, de genezer, is uw dienaar.’

Hoewel Urlugaledinna duidelijk verloskundige handelingen uitoefent bij de dieren op de steppe, is zijn titel, volgens deskundigen, die van een ongespecialiseerde *azu*. Via het Armeense *asa* zou het Griekse *iasu* en later het woord *iatros* (dokter) ontstaan kunnen zijn.

Over het algemeen wordt aangenomen dat paarden iets later gedomesticeerd werden dan runderen. Rond 3000 vóór Christus wordt het paard in Zuid-Rusland door de mens gebruikt, eerst nog voor trekkracht en vanaf circa 1000 vóór Christus als rijdier. Volkeren in het oude Nabije Oosten, zoals de Hurrieten, Mittaniërs en Hettieten, gebruikten paarden en oefenden ook een vorm van paardengeneeskunde uit. Zo is een inscriptie in Hettitisch spijkerschrift van 1000 regels uit de veertiende eeuw vóór Christus bekend, waarin een trainingsmethode voor jonge paarden beschreven wordt met gereedschappen als een soort praam om paarden in bedwang te houden.¹

De auteur van deze hippologische beschouwing was Kikkuli, een Hurritische expert. Hij kan beschouwd worden als de eerste die een verhandeling over paarden schreef. Deze spijkerschrifttabletten van Kikkuli zijn in 1906 en 1907 ontdekt tijdens opgravingen in Boğazkale en Hattuša in het huidige Turkije. Uit de teksten bleek dat deze Kikkuli de Hettieten vertrouwd maakte met het gebruik van paarden voor oorlogsdoeleinden door middel van bepaalde trainingsmethoden. Dit blijkt onder meer uit de tekst van een volledige handleiding voor het trainen van Hettitische oorlogspaarden gedurende 214 dagen: ‘Zo spreekt Kikkuli, meester-paardentrainer van het land van Mitanni.’ De tekst gaat over de fokkerij, de voeding en het africhten van paarden voor gebruik voor de strijdwagen. Ziektekunde en verloskunde ontbreken in deze tekst. De beschreven methoden komen sterk overeen met de manier van trainen in de huidige takken van paardensport, de *eventing* en de *endurance*. Tussen 1991 en 1992 experimenteerde dr. Ann Nyland, destijds verbonden aan de Universiteit van New England, Australië, gedurende zeven maanden met het trainen van Arabische paarden, zoals dat wordt weergegeven in de Kikkulitext. De resultaten met de methoden van Kikkuli waren volgens Nyland in sommige opzichten beter dan die van tegenwoordig.

1 Een praam is een dwangmiddel voor paarden. Tegenwoordig een houten stok met een koord of ketting dat om de neus van een paard gedraaid wordt.

Bronnen

Clément Bressou, *L'Histoire de la Médecine vétérinaire*, Parijs 1970, 6-12.

D. Karrasszon, *A Concise History of Veterinary Medicine*, Budapest 1988, 13.

Calvin W. Schwabe, *Cattle, Priests and progress in medicine*, Minneapolis, 1978, frontispiece, 105, 145.

S.N. Kramer, *The Sumerians, their history, culture and character*, Chicago 1963, 99.

A. Nyland, 'De Kikkuli-Trainingsmethode voor Paarden: De Kikkuli-Tekst in de Praktijk', *Phoenix* 39.2 (1993), 57-65.

Shalihotra

en andere diergenezers in Azië

Ook in het oude Verre Oosten zijn aanwijzingen gevonden van als dierenarts werkzame personen. In India is het houden van vee en huisdieren een eeuwenoude traditie, zoals ook blijkt uit de Vier Boeken van Veda. De Veda's onthullen antwoorden over het doel en de rol van alle bestaan. Ze geven ook informatie over het leven in harmonie met de natuur om langdurig geluk, gezondheid en vrede te bereiken. Ze schrijven daarnaast over het beheer van vee, paarden en olifanten.

Rijpaarden en trekpaarden worden genoemd en mogelijk speelde het paard in die tijd ook een rol als offerdier. De Indiërs gebruikten al vrij vroeg ijzer, waarmee ze wapens konden maken en (strijd)wagens, die door paarden werden getrokken. De geneeskunde van dieren was, net als de humane geneeskunde in India, sterk gebaseerd op het geloof in demonen, die op afstand konden worden gehouden door amuletten en magische ceremonies. Volgens de Ayurveda, de traditionele Indiase geneeskunde, bestond de (dier)geneeskunde uit acht disciplines: algemene chirurgie, algemene geneeswijzen, oogheelkunde, wetenschap over oor, keel en neus, verzorging van veulens, toxicologie, therapieën, demonologie en het gebruik van afrodisiaca. Priesters waren in de tijd van de Vedaboeken uitverkoren om de gezangen te verrichten.

Als grondlegger van de diergeneeskunde in India kan Shalihotra (datering onbekend) worden beschouwd. Hij was een expert op het gebied van dieren en gezondheidszorg. Shalihotra zou in Sravasti hebben gewoond, het huidige Sahet-Mahet op de grens van de districten Gonda en Bahraich in Uttar Pradesh

Een oogoperatie van een paard ten tijde van Shalihotra.

(Midden-Noord India). De veterinaire verhandeling die hij samengestelde (*Samhita*), bestaat uit 12.000 verzen in het Sanskriet en is vertaald in het Perzisch, Arabisch, Tibetaans en Engels. Het beschreef de anatomie en fysiologie van paarden en olifanten met een lange lijst van ziekten en preventieve maatregelen. Ook besteedde hij aandacht aan het uiterlijk, de rassen van het vee en gaf hij adviezen over de aankoop van paarden.

Kort daarna kwamen dierenartsen bekend te staan als *salihotriya*, volgers van Shalihotra. Het welzijn van dieren werd belangrijk gevonden en het was de taak van dierenartsen om alleen gezonde dieren naar de markten te sturen. Dit zou infecties voorkomen, die zich anders verder konden verspreiden. Dierenartsen waren ook op het slagveld actief om gewonde paarden en olifanten te verzorgen. Er wordt aangenomen dat een zekere koning Ashoka het eerste 'veterinaire ziekenhuis' in India zou hebben opgezet. Hij richtte land in voor de teelt van kruidengeneesmiddelen voor zowel mens als dier. Medicijnen werden toegediend in de vorm van poeders, afkooksels en zalven. Hoewel planten de hoofdingrediënten waren in medicijnen, werden ook dierlijke stoffen en mineralen gebruikt. Er zijn diverse medicijnen beschreven, waaronder opium. De meeste werden toegediend via een neusmaagsonde en via bolussen, wassing en klisma's.

Zoals Shalihotra beschouwd werd als de expert met betrekking tot paarden, zo werd Muni Palkapya gezien als de olifantenexpert. Hij bestudeerde de anatomie, fysiologie, ziekten en het houden van olifanten. Hij schreef een 'handboek' getiteld *Hasta-Ayurveda*, en droeg het op aan Lord Ganesha, in het Hindoeïsme de God van de kennis en de wijsheid. Dit boek gaat over olifantengeneeskunde en -chirurgie, de bereidingswijze van diverse medicijnen en de behandeling van ziekten.

Als we kijken naar de Chinese wereld, waren tijdens de Shang-dynastie (1750-1100 vóór Christus) priesters actief, die mensen én paarden behandelden. De diergeneeskunde werd onder de daaropvolgende Zhou-dynastie (1100-300 vóór Christus) een aparte, zelfstandige discipline. De Zhou-overheid, waar men al paard en wagen kende, compenseerde boeren bij verlies van vee door ziekten. Rond 480-430 vóór Christus werd melding gemaakt van Shun Yang, die de eerste *full time* veearts van China zou zijn geweest. Er is uiterst weinig over hem bekend en het aantal bronnen dat zijn naam noemt is erg beperkt. Hij was naar verluid een ervaren genezer van paarden en draken. Draken komen waarschijnlijk overeen met 'drakenpaarden', de 'bloedzwetende paarden' uit de Chinese literatuur, die tegenwoordig in verband worden gebracht met de parasitaire ziekte *Parafilaria multipapillosa*. Vanuit China zijn veel therapieën en medicijnen overgeleverd, al dan niet in combinatie met de Yin-Yang balanstheorie. Substanties op basis van planten, dieren en mineralen werden en worden veel gebruikt op grond van eeuwenoude ervaringen.

Bronnen

Robert Dunlop en David Williams, *Veterinary medicine, an illustrated history*, St. Louis 1996, 130.

E. Leclainche, *Histoire de la médecine vétérinaire*, Toulouse 1936, 33.

<https://sarmaya.in/spotlight/shalihotra-samhita-by-ancient-indias-dr-dolittle>
www.rarebooksocietyofindia.org

Bruce Vivash Jones, *The History of Veterinary Medicine and the Animal-human Relationship*, Lings 2021, 134-208.